

**İŞLETMELERDE DÖVİZ KURU RISKİ:
BIŞKEK’TEKİ İŞLETMELER ÖRNEĞİNDE**

E. Kurbanaliev, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı,
Muhasebe-Finansman Program öğrencisi <e.kurbanaliev@yahoo.com>

**FOREIGN EXCHANGE RISK IN BUSINESSES:
A STUDY ABOUT BISHKEK BUSINESSES**

E. Kurbanaliev, Kocaeli University, Institute of Social Sciences,
Master of Business Administration, Finance and Accounting, specialization: Finance
<e.kurbanaliev@yahoo.com>

**ВАЛЮТНЫЕ РИСКИ ВО ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОР-
ГАНИЗАЦИЙ**

Е. Курбаналиев, магистрант кафедры делового администрирования,
бухгалтерского учета, финансов университета Коджаэли,
Института социальных наук <e.kurbanaliev@yahoo.com>

Özet

Ülkelerin gelişmesinde dış ticaretin katkısı büyüktür. Dış ticaret faaliyetlerinin elektronik ortama taşınmasıyla birlikte ülkeler zaman ve mekan problemi yaşamadan birbiriyle ticaret yapabilmektedir. Ülkeler için dış ticaret ne kadar öneme sahip ise işletmeler için de dış ticaretin önemi o kadar büyüktür. Günümüzde dış ticaret faaliyetinde sadece büyük işletmeler değil onun yanında küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) de önemli ölçüde dış ticaret faaliyetinde bulunmaktadır. Ancak, işletmeler dış ticaret faaliyetinde bulunurken birçok riske maruz kalmaktadır. Döviz kuru riski, işletmenin dış ticaret faaliyetinde güçlü bir etkiye sahiptir. Bundan dolayı işletmelerde, dış ticaret faaliyetinden sorumlu olan kişinin döviz kuru riski ve bu riski azaltmak ya da yönetmek konusunda bilinçli olması son derecede önemlidir. Bu çalışmada, Bişkek şehrinde dış ticaret faaliyetinde bulunan işletmelerde, dış ticaret faaliyetinden sorumlu olan kişinin, bilgi düzeyi, döviz kuru riski hakkında düşüncesi ve döviz kuru riski yönetimi ile ilgili algı ve tutumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Döviz Kuru Riski, Riskten Korunma.

Abstract

Foreign trade has a big contribution to the development of any country. Countries that are going for foreign trade activities can electronically trade with each other without any problem of time or distance. The importance of foreign trade for a country has significant impact on the foreign trade for business. Today foreign trade activities is not just for big businesses but also we can find a big impact of the small and medium sized businesses (SMEs). However, companies is exposed to several risks when they are in foreign trade activities. Exchange rate risk, has a strong influence on a company in foreign trade operations. Therefore, in business, knowing how to manage or mitigate the exchange rate risk is extremely important for the person who is in charge of the foreign trade activities.

In this study, it s been tried to determine perceptions and attitudes of people who are in charge of foreign trade activities, about their knowledge, ideas about exchange rate risk and its management for companies in the foreign trade activities in Bishkek city.

Key words: Foreign Exchange Risk, Hedging.

Аннотация

Внешняя торговля вносит большой вклад в экономическое развитие страны. Интеграционные процессы и технический прогресс создают условия для взаимодействия стран в области торговли, делая реальным их общение с помощью электронных технологий, преодолевая время и расстояния. Сегодня внешнеэкономическая деятельность затрагивает не только крупные компании, но и малый бизнес. Но при этом возрастает возможность воздействия на них определенных рисков. Например, валютный риск оказывает сильное влияние на компанию во внешнеторговых операциях. Поэтому важно, занимаясь внешнеторговыми операциями, знать, как управлять или как уменьшить риск обменного курса.

В нашем исследовании была предпринята попытка определить восприятие и отношение людей, которые отвечают за внешнеэкономическую деятельность в компаниях г. Бишкека, к рискам валютного курса и методам управления ими.

Ключевые слова: валютный риск, хеджирование.

Giriş

Ülkeler arasında mal ve hizmetlerin ticari amaçla transferi dış ticaret olarak tanımlanır. Dış ticarete karlılık hedeflendiği için ülkeler de birbiriyle ticarete bulunurken, kendi ekonomilerinin olumlu yönde etkilenmesi için çaba göstermektedir. Ülkeler dış ticaret faaliyetinde bulunarak hem üretim hemde tüketim avantajı sağlamaktadır. Üretim maliyetlerinin farklılığından dolayı ülkeler dışarıdan mal ve hizmetleri satın alarak bazı mal ve hizmetleri daha ucuza tüketme olanağını elde ederken; bazı ülkeler de dışarıya mal ve hizmetleri satarak kullanamadıkları kaynaklarını üretime dönüştürme olanağı bulmaktadırlar (Ekşi, 2012,2).

Dış ticaret işlemlerinde işletmeler sık sık döviz kuru riski ile karşılaşmaktadır. Döviz kuru riskinden işletmeler büyük ölçüde etkilenmektedir. Ancak, günümüzde döviz kuru riskini azaltmak ya da döviz kuru riskini yönetmek amacıyla bir çok teknikler geliştirilmiştir. Bundan dolayı, işletmelerde döviz kuru riski yönetiminden sorumlu olan kişinin bu teknikler hakkında yeterli derecede bilinçli olması son derece önemlidir.

Bu çalışmada, Bişkek şehrinde dış ticaret faaliyetinde bulunan işletmelerin döviz kuru riski yönetiminden sorumlu olan kişinin, bilgi düzeyi, döviz kuru riski hakkında düşüncesi ve döviz kuru riski yönetimi ile ilgili algı ve tutumları incelenecektir.

Dış Ticaret ve İşletmeler İçin Önemi

Dış ticaret ithalat ve ihracat şeklinde gerçekleşebilir. İthalat ve ihracat, ülkelerin birbirine olan karşılıklı ekonomik çıkarları nedeniyle, birbiriyle bağımlı olarak iletişime geçiren ekonomik bir süreçtir (Лопухов, 2013:119).

Ülkeler için dış ticaret ne kadar öneme sahip ise işletmeler için de dış ticaretin önemi o kadar büyüktür. İşletmeler için ihracat faaliyetlerinin başarıyla yürütülmesi işletmelerin büyümesinde, özellikle de küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) büyümesinde son derece önemli bir konuma sahiptir.

Dış Ticaret İşlemlerinde Döviz Kuru Riski

İşletmenin dış ticaret faaliyetlerinde, döviz kuru güçlü bir etkiye sahiptir. Döviz kurlarındaki değişikliğin, işletmenin dünya pazarındaki rekabet gücüne olan etkisi büyüktür. Yabancı paranın ulusal para karşısındaki değer kaybetmesi ihracatı arttırır ve yabancı sermaye girişine katkıda bulunur.

Döviz kuru riski, dış ticaret işlemlerinde ulusal paranın yabancı para karşısında kur değişikliklerinden kaynaklanan risk türüdür. Dış ticaret işlemlerinde döviz kuru riski ile karşılaşılmaktadır.

Döviz kurunu etkileyen ana faktörler ülkenin dış ödemeler denge bilançosunun durumu, enflasyon düzeyi, kısa vadeli sermaye hareketleridir. Yatırımcıların dövize olan güven derecesinin döviz kuruna olan etkisi büyüktür. Döviz kuru hareketlerine ekonomik faktörler dışında politik faktörlerin de etkisi büyüktür.

İşlemlerini sadece ulusal para ile yürüten işletmelerde ekonomik riskin etkisi azdır. Bu işletmeler genellikle iç pazarda faaliyetlerini yürütür. Ancak, döviz kurlarındaki dalgalanmaların etkisinden dolayı bu işletmeler bile ekonomik riske maruz kalabilirler.

Döviz kuru riskinin ortaya çıkmasının belli başlı nedenleri dalgalanma (volatilite), enflasyon ve faiz oranları, politik risk, cari işlemler açıkları ve fazlalıkları, finansal krizlerin etkisi ve spekülasyon hareketleridir.

Dış ticaret faaliyetinde bulunan büyük işletmeler döviz kurlarının gelecekteki fiyatını tahmin etmeye çalışırlar. Ancak, yapılan bu tahminler belirsizliği tamamen ortadan kaldıramamaktadır. Bu sebeple işletmeler yaygın olarak döviz kuru riskinden korunma (hedging) yöntemlerini kullanmaktadırlar.

İşletmeler dış ticaretin ulusal para ile yapılması, nakit akışlarının zamanlaması, döviz sepetleri, çeşitlendirme, kur etkisini netleştirme ve eşleştirme yöntemi, vadeli işlemler, döviz gelecek sözleşmeleri, döviz opsiyonları, döviz dayalı SWAP, leasing, faktoring ve forfaiting işlemlerine başvurarak döviz kuru riskini azaltabilir ya da yönetebilir. Bundan dolayı işletmelerde, döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin yukarıdaki teknikler hakkında yeterli derecede bilgisi olması gerekir.

Uygulama

Yukarıda bahsedildiği gibi, işletmeler döviz kuru riskinden ciddi bir şekilde etkilenmektedir. Döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin eğitilmiş olması işletmeler için son derece önemlidir. Çünkü, döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin eğitim düzeyine, bakış açısına, finansal teknikleri kullanabilme becerisine ve mevcut durumu doğru analiz edebilmesine göre, işletme, döviz kuru riskinden etkilenir. Durumu doğru analiz edebilen, zamanında ve doğru karar alabilen işletme döviz kuru riskini azaltarak, hatta döviz kuru dalgalanmalarından kar elde edebilir. Bu çalışmanın amacı, dış ticaret faaliyetinde bulunan işletmelerin döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin, bilgi düzeyi, döviz kuru riski hakkında düşüncesi ve döviz kuru riski yönetimi ile ilgili algı ve tutumlarını tespit etmektir.

Araştırma verileri, Bişkek Ticaret Odasından ithalat-ihracat faaliyetinde bulunan işletmelerin listesi ve adresleri alınıp anket formlarının işletmelerin ilgili birimlerine verilmesiyle elde edilmiştir. Anket soruları biçimsel özelliklerine göre kapalı uçlu soru tipi şeklinde hazırlanmıştır. Sistemik örnekleme yöntemine göre seçilen ithalat-ihracat faaliyetinde bulunan toplam 87 işletmeye anket formu gönderilmiş ancak 42 işletme anket formunu cevaplamıştır.

Anket formundaki sorular Polat (2008), Yıldırım (2003)'ün çalışmasından yararlanarak hazırlanmıştır. Ayrıca anket sorularına ilişkin seçenekler Kırgızistan'ın ekonomik koşulları ve işletmelerin özelliklerine uyarlanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 23 istatistik programı kullanılmıştır.

Dış ticaret faaliyetinde bulunan işletmelerde döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin bilgi düzeyi, döviz kuru riski hakkında düşüncesi, döviz kuru riski yönetimine ilişkin algı ve tutumlarını belirlemeye yönelik olarak daha önceden Kırgızistan'da yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı, araştırma Kırgızistan'daki işletmeler üzerinde yapılmıştır. Uygulamanın Bişkek şehrinde yapılmasının nedeni, Bişkek şehrinin ülkedeki toplam ithalatın %71'ini ve toplam ihracatın ise %73'ünü gerçekleştirmesidir (<http://stat.kg/ru/> 28.11.2014).

Araştırmanın bulguları aşağıdaki gibidir:

Ankete katılan tüm işletmeler döviz kuru hareketlerini günlük olarak takip etmektedir ve bunların % 54,8'i (23 işletme) döviz kuru hareketlerini tahmin etmeye çalışmaktadır ve dolayısıyla da diğer kalan % 45,2'lik (19 işletme) kısmı da döviz kuru hareketlerini tahmin etmediği ortaya çıkmıştır.

Ankete katılan işletmelerin % 69'u (29 işletme) kendi personellerine, dış ticaret ve dış ticaret faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek riskler ile ilgili eğitim imkanı sağlamaktadır ve %31'i de (13 işletme) eğitim imkanı sağlamamaktadır. Şimdi de işletmenin dış ticaret işlemleri ve dış ticaret işlemlerinde ortaya çıkabilecek riskler hakkında banka ve diğer finansal kurumlardan eğitim alıp almamasına baktığımızda; ankete katılan işletmelerin %11,9'u (5 işletme) eğitim aldığını, % 38,1'i (16 işletme) eğitim almadığını, % 16,7'si kısmen ama yeterli düzeyde eğitim aldığını ve son olarak da % 33,3'ü (14 işletme) kısmen eğitim aldığını ama aldığı eğitimin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Ankete katılan işletmelerin döviz kuru riski yönetiminden sorumlu olanların % 78,6'sı (33 çalışan) bay ve %21,4'ü de (9 çalışan) bayandır. Onların % 21,4' ünün (9 çalışan) yaşları 25-35, % 38,1'inin (16 çalışan) 35-45, % 31'inin (13 çalışan) 45-55 ve son olarak da %9,5'inin (4 çalışan) 55 yaş ve üzeridir. Döviz kuru riskinden sorumlu olanların eğitim düzeyine bakıldığında, % 9,5'i (4 çalışan) lise, % 2,4'ü (1 çalışan), % 76,2'si (32 çalışan) lisans, % 7,1'i (3 çalışan) yüksek lisans ve son olarak da %4,8'i (2 çalışan) doktora mezunlarıdır. Ankete katılan işletmelerin döviz kuru riski yönetiminden sorumlu olanların % 11,9'u (5 çalışan) 5-9, % 38,1'i (16 çalışan) 10-14, % 31'i (13 çalışan) 15-20 ve %19'u (8 çalışan) da 20 yıl ve daha fazla çalışma hayatı içindedir.

Ankete katılan döviz kuru takibinden görevli olan kişilerin % 90,5'i (38 çalışan) döviz kuru hareketlerini takip etmek için zamanının 0-%25' ini ve diğer %9,5'li kısmı da (4 çalışan) zamanlarının % 26- % 50'sini ayırdığı ortaya çıkmıştır. Döviz kuru takibinden görevli olanlardan kendi profesyonel alanı dışında kalan diğer bağlantılı dış ticaret konularında da yeterli bilgi sahibi olduğu sorusu sorulduğunda; % 59,5'i (25 çalışan) evet, % 40,5'i (17 çalışan) de kısmen ama yeterli seviyede bilgiye sahip olduğunu belirtmiştir.

Ankete katılan işletmelerde döviz kuru takibinden görevli olanların; %16,7'si (7 çalışan) döviz kuru riskinin yönetilmesinin olanaksız olduğunu ve riskin üstlenilmemesi gerektiğini, %52,4'ü (22 çalışan) döviz kuru riskini belirli bir seviyede üstlenerek yönetilebilir olduğunu ve son olarak % 31'i de (13 çalışan) döviz kuru riskinin önceden tahmin edilerek yönetilebilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu durum çalışanların büyük bir kısmının döviz kuru riskinin yönetilebilir bir risk olduğunu kabul ettiğini gösterir.

Döviz kur riskini yönetmek ve döviz kuru riskini azaltmak amacıyla, döviz kuru riskinden sorumlu olanların, % 76,2'si (32 çalışan) finansal teknikleri kullandığını ve %23,8'i de (10 çalışan) kullanmadığını ve finansal teknikleri kullandıktan sonra %61,9'u (26 çalışan) döviz kuru riskinin azaldığını ve %38,1'i (16 işletme) de döviz kuru riskinin değişmediğini belirtmiştir.

Tablo 1 – Cinsiyet ile Yeni Finansal Teknikleri Kullandıktan Sonra Döviz Kuru Riskinde Azalma

Cinsiyet	Finansal Teknikleri Kullandıktan Sonra Döviz Kuru Riskinde Azalma		Toplam
	Evet	Hayır	
Erkek	21	12	33
Kadın	5	4	9
Toplam	26	16	42

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi ankete katılan işletmelerde döviz kuru riskinden sorumlu olanların 33'ü bay ve 9'u bayandır. Tablo 1'de görüldüğü gibi, bayanlar, finansal teknikleri kullanarak, baylara göre döviz riskini azaltma konusunda daha da başarılı olmuştur. Bu sonucun doğruluğunu kanıtlamak için Ki-Kare Test tablosunun incelenmesi gerekir.

Tablo 2 – Ki-Kare Test Tablosu

	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Ki-Kare	.658

H₀: Cinsiyet ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasında ilişki yoktur.

H₁: Cinsiyet ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasında ilişki vardır.

Ki-Kare Test tablosunda anlamlılık değerinin $p=0,658$ olduğu görülmektedir. Bu değer $p<0,05$ ($0,658>0,05$) şartını karşılamadığından H_1 hipotezi red edilir ve dolayısıyla H_0 hipotezi kabul edilerek cinsiyet ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasında ilişkinin anlamlı olmadığı söylenebilir. Bu bulgular sonucunda cinsiyete göre yeni finansal teknikleri kullanmada başarının değişmediğini söyleyebiliriz.

Döviz kuru hareketlerini takip etmeye ayrılan vakit ile finansal teknikleri kullandıktan sonra döviz kuru riskinin durumu ilişkisine baktığımızda, finansal teknikleri kullandıktan sonra döviz kuru hareketlerini takip etmeye çok zaman harcayan yöneticiler döviz kuru hareketlerini takip etmeye az zaman harcayan yöneticilere göre döviz kuru riskini azaltma konusunda daha da başarılı olmuştur. Bu sonuç hakkında daha sağlıklı ve güvenilir bir yorum yapabilmek için Ki-Kare Test tablosunun incelenmesi gerekir.

Tablo 3 – Döviz kuru hareketlerini takip etmeye ayrılan vakit ile finansal teknikleri kullandıktan sonra döviz kuru riskinin durumu

		Finansal teknikleri kullandıktan sonra döviz kuru riskinin durumu		Toplam
		Evet	Hayır	
Döviz Kuru Hareketlerini Takip Etmeye Ayrılan Vakıt	0 – % 25	22	16	38
	% 26- % 50	4	0	4

Tablo 4 – Ki-Kare Test Tablosu

	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Ki-Kare	.099

H_0 : Döviz kuru hareketlerini takip etmeye ayrılan vakit ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasında ilişki yoktur.

H_1 : Döviz kuru hareketlerini takip etmeye ayrılan vakit ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasında ilişki vardır.

Analiz sonuçlarından döviz kuru hareketlerini takip etmeye ayrılan vakit ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($0,099 > 0,05$) anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle H_0 hipotezi reddedilememiş ve döviz kuru hareketlerini takip etmeye ayrılan vakitin finansal teknikleri kullandıktan sonra döviz kuru riskini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

İşletmenin kendi personellerine, dış ticaret ve dış ticaret faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek riskler ile ilgili verdiği eğitim ile finansal teknikleri kullanmada ne kadar başarılı olduğunu araştırmak amacıyla Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 5 – Ki-Kare Test Tablosu

	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Ki-Kare	.213

H_0 : İşletmenin kendi personellerine, dış ticaret ve dış ticaret faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek riskler ile ilgili verdiği eğitim ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasında ilişki yoktur.

H_1 : İşletmenin kendi personellerine, dış ticaret ve dış ticaret faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek riskler ile ilgili verdiği eğitim ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasında ilişki vardır.

Tablo 5’deki analiz sonuçlarından işletmenin kendi personellerine, dış ticaret ve dış ticaret faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek riskler ile ilgili verdiği eğitim ile finansal teknikleri kullanmada başarılı olma arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($0,213 > 0,05$) ortaya çıkmıştır. Bu bulgudan hareketle H_0 hipotezi reddedilememiş ve işletmenin kendi

personellerine, dış ticaret ve dış ticaret faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek riskler ile ilgili verdiği eğitimin yeni finansal teknikleri kullandıktan sonra döviz kuru riskini etkilemediği sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç

Dış ticaret faaliyetinde bulunan işletmeler en çok döviz kuru riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Döviz kurundaki dalgalanmalardan doğan riskleri azaltarak işletmeler başarılı olabilir. Bundan dolayı işletmelerde döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin, eğitilmiş olması, mevcut durumu doğru değerlendirerek, zamanında ve doğru karar alabilmesi son derece önemlidir. Döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin, gelecekteki döviz kuru hareketlerini doğru tahmin ederek, zamanında ve doğru karar alabilmesi işletmeleri döviz kuru riskinden korur ve hatta döviz kuru dalgalanmalarından kar da elde etme imkanını doğurur.

Elde edilen anket sonuçlarından geliştirilen öneriler şunlar olabilir:

▪ Analiz sonuçlarından görüldüğü gibi, işletmelerin kendi personellerine dış ticaret ve dış ticaret faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek riskler ile ilgili verdiği eğitimin başarılı olmadığı ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı, işletmeleri döviz kuru riski ve döviz kuru riski yönetimi hakkında yeterli derecede bilinçlendirmek amacıyla banka ve diğer finansal kurumların işletmelere döviz kuru riski hakkında yeterli derecede ve etkin bir şekilde bilgi vermesi gerekir.

▪ Banka ve diğer finansal kurumlar işletmelere, döviz kuru riskinden korunmada uygulayabileceği teknikler hakkında bilinçlendirmesi, bu tekniklerin pratikte nasıl uygulandığına dair örnekler vermesi ve işletmelerin bu teknikleri uygulayabilmesi için kendi hizmetlerini sunarak, işletmeleri bu teknikleri uygulaması için teşvik etmesi gerekir.

▪ Banka ve diğer finansal kurumların, işletmeleri, döviz kuru riskinin yönetilebilir bir risk olduğuna inandırması gerekir.

▪ İşletmelerin, analitik düşünebilen, gelecekteki döviz kuru hareketlerini doğru tahmin edebilen ve mevcut durumu doğru değerlendirerek hızlı bir şekilde optimal bir şekilde karar alabilen kişiyi döviz kuru riskinden sorumlu olarak görevlendirmesi gerekir.

▪ İşletmelerin, döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin eğitim düzeyini yükseltmek amacıyla sık sık sınavlar yapması gerekir. Sınavlarda döviz kuru riski ve bu riski yönetme konusunda çeşitli uygulamalı sorular sorulmalı.

▪ İşletmelerde döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin üst yöneticilerden belli bir seviyede bağımsız olması gerekir. Çünkü, döviz kuru riskinden sorumlu olan kişinin kendi faaliyetlerini düzgün bir şekilde yürütebilmesi için üst yöneticilere bağlı kalmadan kendisi karar alabilmesi gerekir.

Kaynakça

1. Aksel Eyyüboğlu H. Ayşe, Risk Yönetim Aracı Olarak Futures Piyasaları, 1. Basım, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara, 1995.
2. Береславский А. И. Международные расчеты и валютные операции: учеб. пособие / А. И. Береславский, А. Н. Наконечный, М. Г. Пясецкая и др. – Киев: КНЭУ, 2002.
3. Bolak Mehmet, Risk ve Yönetimi, Birsen Yayınevi, İstanbul, 2004.
4. Drucer P. F., Gelecek için Yönetim 1990'lar ve Sonrası, 5.baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1998.
5. Жукова В. И. Общая и прикладная политология [Текст]: учеб. пособие / В. И. Жукова, Б. И. Краснова. – Москва: Издательство «Союз», 1997.
6. Çağlar Ünal, Döviz Kurları, Uluslararası Para Sistemi ve Ekonomik İstikrar, 1.Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul, 2003.
7. Ekşi İbrahim Halil, A'dan Z'ye Dış Ticaret Uygulamaları, Nobel Yayınevi, Ankara, 2012.
8. Fettahoğlu Abdurrahman, İşletmelerde Uluslararası Finans Yönetimi, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2014.
9. Филиппова И. А. Организация Международной Торговли. – Ульяновск, 2002.
10. Gıtman, J. Lawrance, Principles of Managerial Finance, Harper & Row Pub.,1988.
11. Gümeşeli Saniye, Döviz Kuru ve Faiz Oranı Risklerinden Korunma Teknikleri, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1994.

12. Лопухов А. М. Словарь терминов и понятий по обществознанию. – 7-е изд. – М.: Издательство «Айрис-пресс», 2013.
13. Polat Ali, Uluslararası ticarete risk yönetimi, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın no:2008-53, İstanbul, 2008.
14. Попова Т. Н. Внешнеэкономическая деятельность. – Владивосток: Издательство Дальневосточного университета, 2001.
15. Yıldırım Mustafa, “İhracat Yapan İşletmelerde Kur Riski Yönetimi ve Denizli Bölgesinde Değişik Ölçekli Firmalarda Uygulama”, Doktora Tezi, Isparta, 2003.
16. National Statistical Committee of the Kyrgyz Republic [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://stat.kg>